

Головкін С. В.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейської діяльності Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ (м. Кропивницький, Україна)

e-mail: gsvvsg79@gmail.com

ORCID id: <https://orcid.org/0000-0002-3204-2286>

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ПОТЕРПІЛИХ ВІД МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті визначено поняття міжнародних злочинів, виділено групи міжнародних злочинів відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду. З'ясовано особливості передбачені Правилами доказування в Міжнародному кримінальному суді. Наголошено на особливостях проведення допиту потерпілих у режимі відеоконференції в частині вручення особі, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно, пам'ятки про її процесуальні права, перевірки її документів, що посвідчують особу. Визначено перелік обставин, які підлягають встановленню під час допиту потерпілих від міжнародних злочинів.

Ключові слова: міжнародні злочини, допит потерпілих, допит у режимі відеоконференції, обставини, які підлягають доказуванню.

Міжнародні злочини — суспільно небезпечні умисні посягання на життєво важливі інтереси міжнародного співтовариства, основи існування держав і народів — міжнародний мир і міжнародну безпеку.

Такі посягання є порушенням державою міжнародно-правових норм, що мають основоположне значення для забезпечення міжнародного миру і безпеки, захисту людської гідності та довкілля.

Римський статут до міжнародних відносить такі злочини, як: а) злочин геноциду; б) злочини проти людяності; с) воєнні злочини; д) злочин агресії [1].

Допит потерпілих від міжнародних злочинів має вкрай важливе значення. Якщо є підстави вважати, що протокол допиту буде використано в Міжнародному кримінальному суді (МКС), необхідно зважати також на особливості, передбачені Правилами доказування в МКС [2]. Так згідно з Правилем 111 МКС, допитувана особа має бути повідомлена про права, передбачені ст. 55 Римського Статуту (право не свідчити проти себе, право не піддаватися примусу і право на допит мовою, яку особа розуміє). Потерпілий має право, але не зобов'язаний давати показання за ст. 56–57 КПК [3]. При допиті потерпілого йому також слід роз'яснювати права, передбачені ст. 55 Римського Статуту. Протокол допиту згідно з Правилем 111 повинен бути підписаний особою, що проводить допит, особою, що допитується, за наявності адвоката — таким адвокатом, а також прокурором або суддею, якщо це передбачено і допит проводиться в їх присутності. Має бути вказано дату, час, місце та всі присутні особи. Це цілком відповідає вимогам, встановленим для протоколу за ст. 104 КПК [3].

Не зайвим буде при допиті потерпілого запитати згоду на використання показань потерпілого в міжнародних судових інстанціях. Потерпілий може надати таку згоду на використання всіх показань або дозволити їх використання без зазначення його персональних даних [4].

З метою забезпечення безпеки потерпілих або неможливості їх безпосередньої участі у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин допит може бути проведений у режимі відеоконференції. Положення ч. 5 ст. 232 КПК України вимагає від службової особи вручити особі, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно, пам'ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, що посвідчують особу, та перебувати поряд з нею до закінчення слідчої (розшукової) дії [3].

В умовах воєнного часу доступ до потерпілих може бути значно утруднений. Тому в окремих випадках слідчому, прокурору доцільно встановлювати особу потерпілого, свідка шляхом пред'явлення паспорту безпосередньо в відеоконференції або через електронний цифровий підпис, та роз'яснювати права і обов'язки безпосередньо на відеозаписі. Протокол допиту слідчий, прокурор у такому випадку складатиме самостійно, із зазначенням, чому допитуваний не підписав протокол (допит в режимі відеоконференції із повним фіксуванням його на відеозапис) [4].

При допиті потерпілого необхідним є встановлення відомостей щодо обставин вчинення злочину та осіб, які його вчинили.

Під час допиту потерпілого з'ясовуються:

1) час, місце та спосіб вчинення щодо нього злочину, його наслідки та інші пов'язані обставини. Наприклад, опис того, як постраждала особа потрапила під контроль злочинця(-ів), як її було доставлено чи як довго постраждала особа йшла / їхала до місця вчинення злочину, як воно виглядало, хто ще був присутній тощо;

2) відомості про військовослужбовців, які безпосередньо застосували насильство, а також інших осіб, причетних до протиправних дій виконавця;

3) обставини зайняття населеного пункту проживання / перебування потерпілого представниками збройних формувань рф, ознаки та інші відомості щодо цих підрозділів;

4) відомості про відомі потерпілому інші випадки вчинення злочинів представниками збройних формувань рф щодо інших потерпілих, системності й організованості таких злочинів тощо;

5) відомості про свідків вчинення злочину(-ів);

6) відомості про статус потерпілого на момент вчинення злочину стосовно нього (для підтвердження факту, що потерпіла особа є цивільною особою, а не комбатантом). З цією метою слідчому також у подальшому доцільно витребувати з територіального центру комплектування та соціальної підтримки інформацію щодо статусу потерпілих осіб;

7) відомості про інші джерела інформації, що підтверджують показання потерпілої особи. Це можуть, зокрема, бути документи (наприклад, військовий квиток потерпілого, якщо злочин вчинено стосовно

військовослужбовця), відео-, фототехніка, за допомогою якої зафіксовано окремі обставини чи(і) наслідки вчинення злочину, інші речові докази (медіаматеріали з телефонів, камер відеоспостереження, особисті речі, документи, зброя, снаряди, боєприпаси збройних сил рф тощо. Зазначені джерела мають бути вилучені та у подальшому щодо них слід провести комплекс відповідних слідчих (розшукових) дій (для встановлення місцезнаходження мобільного телефону потерпілого, часу його роботи, телефонних з'єднань за період вчинення злочину, використаних у мобільному пристрої номерів, проведення певних судових експертиз та ін.) [5, с. 327-328].

Отже, допит потерпілих від міжнародних злочинів має важливе значення, розглянуті особливості його проведення необхідно враховувати під час досудового розслідування.

Список використаних джерел

1. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду від 17.07.1998 №995_588. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588. (дата звернення 10.10.2023)
2. Rules of Procedure and Evidence. <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Rules-of-Procedure-and-Evidence.pdf?fbclid=IwAR1L-weqjJor3qraL478HiR7HiTJGaIw-lvYRa1h0rIBWouywU5ySvHTb7I> (дата звернення 10.10.2023)
3. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 10.10.2023)
4. Кравчук О., Бондаренко М. Досудове розслідування воєнних злочинів. Київ, 2022. 12 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/46805> (дата звернення 10.10.2023)
5. Розслідування воєнних злочинів і пов'язаних з війною кримінальних правопорушень: кримінально-правові, кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти : наук.-практ. посіб. / [І. В. Глобук, О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., члена-кор. НАПрН України В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. С. 327–328

Holovkin S. Peculiarities of interrogation of victims of international crimes against Ukraine

The article defines the concept of international crimes, identifies groups of international crimes in accordance with the Rome Statute of the International Criminal Court. The peculiarities stipulated by the Rules of Evidence at the International Criminal Court have been clarified. The peculiarities of conducting the interrogation of the victims in the mode of video conference in terms of handing the person who will participate in the pre-trial investigation remotely a reminder about his procedural rights, checking his identity documents are emphasized. The list of circumstances to be established during the interrogation of victims of international crimes is determined.

Key words: international crimes, interrogation of victims, interrogation in videoconference mode, circumstances to be proven.